

Den ekonomiska världssordningen rubbas

KINAS EXPANSION I AFRIKA skall naturligtvis ses mot bakgrunden av landets behov av olja, mineraler, timmer och andra råvaror. Men Kinas återintåg i Afrika kan också ses som en del av den pågående förändringen av den ekonomiska världssordningen.

Kina kan utnyttja den ekonomiska globaliseringen för att gradvis minska USA:s dominans och skapa mer inflytande för de stora länderna i Syd. Ökat Syd-Syd samarbete i FN, WTO och andra internationella organisationer är ett av instrumenten för detta. Afrika, som är den kontinent som har flest medlemsstater i FN, blir då en viktig partner. Nya Syd-Sydkonstellationer bildas och det globala biståndslandskapet förändras.

Den starkaste kritiken mot den nya trenden kommer från USA och de stora EU-länderna. "Vi européer borde inte överlåta engagemanget i Afrika till Folkrepubliken Kina", sade till exempel Tysklands förbundskansler Angela Merker vid en konferens kort efter toppmötet i Beijing i början av november.

En annan typ av kritik kommer från människorättsorganisationer som anklagar de kinesiska aktörerna för att stödja auktoritära och repressiva afrikanska regeringar också med vapenleveranser – framför allt Zimbabwe och Sudan.

Föregående period av kinesisk expansion i Afrika ägde rum

på 1960- och 1970-talet och var framför allt ideologiskt driven. Det kalla kriget och den ideologiska konkurrensen mellan Kina och Sovjetunionen utspelades också på afrikansk mark, med bland annat bistånd och stora infrastrukturinvesteringar som instrument.

NU DRIVS DEN KINESISKA EXPANSIONEN framför allt av behovet av olja och andra råvaror. Den konservativa tankesmedjan *Heritage Foundation* varnar för att USA:s tillgång till energi och mineraler hotas av de kinesiska företagen.

Kina är Afrikas storleksmässigt tredje handelspartner efter USA och Frankrike, och på väg att bli den största. För såväl Kina som USA är importen från Afrika flera gånger större än exporten dit. Råolja utgör omkring 2/3 av importen till Kina och 4/5 av importen till USA. I både Kinas och USA:s fall utgör handeln med Afrika några enstaka procent av den totala utrikeshandeln.

En tiondel av Kinas utländska direktinvesteringar finns i Afrika. Sydafrika, Angola, Nigeria och Sudan är viktigaste investeringsländer. De amerikanska direktinvesteringarna är drygt fyra gånger så stora som de kinesiska, men utgör bara en procent av USA-företagens totala utlandsinvesteringar 3/4 finns i Ekvatorial-Guinea, Sydafrika, Angola, Tchad och Nigeria.

Forum on China-Africa Cooperation, FOCAC, bildades vid ett ministermöte i Beijing år 2000. Det är inriktat på "pragmatiskt samarbete, jämlikhet och ömsesidiga fördelar" för Kina och för närvarande 48 afrikanska länder. Möten på hög nivå äger rum vart tredje år, det senaste i Beijing i november 2006. Deklarationen och handlingsplanen från det mötet täcker en rad samarbetsområden för treårsperioden 2007–2009.

Till dessa hör att dela erfarenheter när det gäller samhällsstyrning, liksom erkännande av FN:s roll i den internationella kampanjen för att hejda terrorism samt att stödja gemensam utvinning av energi- och naturresurstillgångar.

För treårsperioden utlovar Kina bland annat:

- 3 miljarder USD i förmånliga krediter,
- 2 miljarder USD i exportkrediter till kinesiska företag,
- fördubbling av biståndet,
- en fond på 5 miljarder USD för kinesiska företags investeringar i Afrika,
- utökad tullfrihet för afrikansk export
- ökad utbildning av afrikaner i Kina (från 10 000 till 15 000)
- fördubbling av antalet stipendier för universitetsstudier i Kina (från 2000 till 4000).
- byggande av 30 sjukhus och 100 skolor på landsbygden
- gåvobistånd på 37,5 milj USD för bekämpning av malaria.

Några siffror om kinesisk import och export

- Kinas utrikeshandel med Afrika (export plus import) har fyrdubblats på fem år till ca 40 mdr USD 2005. Kina är Afrikas tredje största handelspartner och står för knappt 10 procent av handelsutbytet. Målet för 2009 är 100 mdr USD.
- Kina importerar mer än 25 procent av sin olja från afrikanska länder. Angola står för hälften, bland övriga leverantörer finns Sudan, Kongo-Brazzaville, Ekvatorialguinea och Nigeria. USA tar mer än 15 procent av sin oljeimport från Afrika och räknar med att öka till 25 procent. Nigeria står för mer än hälften, Angola för 20 procent.
- Kinesiska företags direktinvesteringar i Afrika beräknas till omkring 5,5 mdr USD, vilket är mindre än en fjärdedel av USA:s.
- Omkring 800 kinesiska företag beräknas vara verksamma i Afrika, eller ca 11 procent av de totala kinesiska utlandsetableringarna.
- Minst 100 000 kineser beräknas arbeta i Afrika.
- Kinas bistånd till Afrika beräknas till omkring 1 miljard USD per år. (= ca 4 procent av det totala biståndet till Afrika.)
- Kina deltar med 840 personer i sju fredsbevarande FN-uppdrag i Afrika.